

شماره: م/۴۰۳

تاریخ: ۱۳۸۴/۲/۲۹

«بسمه تعالی»

**جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست**

**بانک، موسسه اعتباری توسعه و مدیرعامل سازمان حسابرسی ارسال گردید**

احتراماً؛

همان‌گونه که استحضار دارند یکی از مباحث مهمی که امروزه در میان بانکها، موسسات مالی و اعتباری، مجامع حرفه‌ای و محافل قانون‌گذاری - چه در عرصه ملی و چه در پهنه بین‌المللی - مطرح است موضوع پول‌شویی و مبارزه با تامین مالی تروریسم است. کسب درآمد از راه‌های غیرقانونی و هدایت این منابع به سوی بانکها، علاوه بر این که اثرات مخربی بر حیات اقتصادی یک کشور و کشورهای دیگر به جای می‌گذارد شهرت بانک را نیز به مخاطره می‌افکند. از این رو بانکهایی که خود را ملزم به رعایت استانداردهای عالی اخلاقی و حرفه‌ای می‌دانند با حمایت و پیروی از قوانین و مقرراتی که مراجع مختلف ملی و بین‌المللی در زمینه مبارزه با پول‌شویی به تصویب رسانده‌اند، سعی دارند تا حسن شهرت خود را محفوظ بدارند.

وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر زنگ خطری بود تا مجامع حرفه‌ای را نسبت به تدوین و بسط هرچه بیشتر اصول و ضوابطی در این زمینه، به تلاش وادارد. از جمله اسنادی که در این زمینه از سوی کمیته نظارت بانکی بال به رشته تحریر درآمده است بیانیه "مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری" در اکتبر سال ۲۰۰۴ میلادی می‌باشد که حاوی توصیه‌هایی است که رعایت آنها، مدیریت موثر ریسک مزبور را در پی خواهد داشت.

با عنایت به مراتب فوق، به پیوست نسخه‌ای از این نوشتار ایفاد می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایید این نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری در اختیار کلیه واحدهای ذیربط قرار داده شود. /ص

**مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری**

**اداره مطالعات و مقررات بانکی**

حمید تهرانیفر

بهرام فیض زرین قلم

۳۸۱۶

۱۶۱۵-۱۶



بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری

نظرات پیشنهادی کمیته نظارت بر بانکداری

بانک تسویه بین‌المللی

(اکتبر ۲۰۰۴)

ترجمه: عبدالمهدی ارجمندنژاد

گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری

اسفند ۱۳۸۳

## فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	مقدمه
۶	فرآیند جامع برای مدیریت ریسکهای شناسایی مشتری
۷	مدیریت ریسک
۸	سیاست پذیرش و تعیین هویت مشتریان
۹	نظارت بر حسابها و مبادلات
۱۰	تبادل اطلاعات در تمامی گروه بانکی
۱۲	نقش ناظر
۱۳	موافق قانونی
۱۵	گروههای مالی مختلط
۱۷	ماخذ

«بسمه تعالی»

## پیشگفتار

سرآغاز گفتار نام خداست که رحمتگر و مهربان خلق راست  
ارتباط بین علوم مختلفی که از دیرباز در میان جوامع مختلف بشری رشد نموده و بالیده‌اند گاه به  
حدی زیاد است که الزامات یکی بر گستره دیگری سایه می‌افکند. وجود همگرایی در میان بسیاری از علوم  
امروزی از جمله علوم اجتماعی، سیاست، اقتصاد و ... از همین مقوله است به طوری که بسیاری از تصمیمات  
سیاسی دولتها، ناشی از الزامات اقتصادی بوده و برعکس، بسیاری از الزامات سیاسی، پیامدهایی اقتصادی را  
در پی دارند.

اگر زمانی دولتها فقط در اندیشه افزایش منابع و سپرده بانکهای خود، صرف‌نظر از منشاء تامین آن  
بودند امروزه ضرورت‌های سیاسی، اجتماعی و امنیتی و ... مسئولیتهای جدیدی را فرا روی دولتها قرار داده  
است. در جهان امروز دولتها به منابع بانکی فقط از زاویه تنگ اقتصاد نمی‌نگرند بلکه منشاء تامین این منابع  
نیز از اهمیت فراوانی برای آنها برخوردار است. کسب درآمد از راه‌های غیرقانونی و هدایت این منابع به سوی  
بانکها، علاوه بر این که اثرات مخربی بر حیات اقتصادی یک کشور و کشورهای دیگر به جای می‌گذارد  
شهرت بانک را نیز به مخاطره می‌افکند. از این رو بانکهایی که خود را ملزم به رعایت استانداردهای عالی  
اخلاقی و حرفه‌ای می‌دانند با حمایت و پیروی از قوانین و مقرراتی که مراجع مختلف ملی و بین‌المللی در زمینه  
مبارزه با پولشویی به تصویب رسانده‌اند، سعی دارند تا حسن شهرت خود را محفوظ بدارند.

وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر به مبارزه علیه تامین مالی تروریسم، شتاب بیشتری بخشید به طوری که بسیاری از نهادهای سیاسی و اقتصادی - چه در عرصه ملی و چه در سطح بین‌المللی - به اتخاذ تدابیر پیشگیرانه، اقبال بیشتری نشان دادند.

در این زمینه کمیته نظارت بانکی بال نیز همگام با سایر مراجع فعال در تلاش بوده است تا با انتشار مقالات و اسنادی چند، راهنمای مناسبی را برای فعالان عرصه بانکداری فراهم آورد. انتشار بیانیه "مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری"<sup>۱</sup> در اکتبر سال ۲۰۰۴ میلادی، از جمله تلاشهایی است که در این زمینه، از سوی کمیته مزبور انجام شده است. این نوشتار به بیان توصیه‌هایی می‌پردازد که رعایت آنها، مدیریت موثر ریسک شناسایی مشتری را به صورت یکپارچه و در تمامی گروه بانکی در پی خواهد داشت.

امید است مطالعه این سند - که اکنون ترجمه آن را پیش رو دارید - به این مهم یاری رساند.

انشاءا...

**عبدالمهدی ارجمندزاد**

**اسفند ۱۳۸۳**

---

<sup>۱</sup>- Consolidated KYC Risk Management, Basel Committee on Banking Supervision, October 2004.

## مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری

### مقدمه

۱- پذیرش استانداردهای کارآمد شناسایی مشتری<sup>۱</sup>، بخش مهمی از عملکرد مدیریت ریسک بانکها را تشکیل می‌دهد. بانکهایی که دارای برنامه‌های ضعیفی در زمینه مدیریت ریسک شناسایی مشتری هستند ممکن است در معرض ریسکهای مهمی، به خصوص ریسک حقوقی<sup>۲</sup> و شهرت قرار گیرند. سیاستها و رویه‌های موثر شناسایی مشتری، نه تنها به سلامت و ایمنی کلی یک بانک کمک می‌کند بلکه از طریق کاهش احتمال تبدیل بانکها به ابزاری جهت پولشویی، تامین مالی تروریسم و سایر فعالیتهای غیر قانونی؛ از قابلیت اعتماد به نظام بانکی نیز حفاظت می‌نماید. قدمهای اولیه‌ای که اخیراً برای تشدید اقدامات علیه تروریسم برداشته شده است اهمیت توان بانکها را جهت نظارت بر مشتریان خود - در هر کجا که به فعالیت اشتغال دارند - به طور خاصی مورد تاکید قرار داده است.

۲- در اکتبر سال ۲۰۰۱، کمیته نظارت بانکی بال<sup>۳</sup> اقدام به انتشار مجموعه‌ای تحت عنوان "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها"<sup>۴</sup> نمود که بعدها انتشار مجموعه "راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری"<sup>۵</sup> در فوریه سال ۲۰۰۳ میلادی، موجب استحکام آن گردید. مقاله شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها، به تعیین سرفصلهای چهارگانه مهمی می‌پردازد که برای یک برنامه موثر شناسایی مشتری، عواملی ضروری به حساب می‌آیند. این عوامل عبارتند از:

(۱) - خط مشی پذیرش مشتری؛

---

<sup>1</sup> - Know-Your-Customer (KYC).

<sup>2</sup> - Legal Risk.

<sup>3</sup> - The Basel Committee on Banking Supervision (BCBS).

<sup>4</sup> - Customer Due Diligence for Banks (CDD).

<sup>5</sup> - General Guide to Account Opening and Customer Identification.

(۲) - تعیین هویت مشتری؛

(۳) - نظارت مستمر بر حسابهای پر ریسک؛

(۴) - مدیریت ریسک.

این اصول مصوب، به عنوان مبنایی جهت عملکرد بانکهای تجاری و دستورالعمل مناسبی برای سایر موسسات مالی، مورد پذیرش و استفاده گسترده حوزه‌های قضایی<sup>۱</sup> مختلف در سرتاسر جهان قرار گرفته است.

۳- چالش مهمی که فرار روی اجرای سیاستها و رویه‌های موثر شناسایی مشتری قرار دارد این است که چگونه می‌توان روش کارآمدی را در تمامی گروه به اجرا درآورد. ریسکهای حقوقی و شهرت که در بند ۱ به آنها اشاره شد از ماهیتی فراگیر برخوردارند. بنابراین ضروری است که هر گروه بانکی به تدوین برنامه جامعی برای مدیریت ریسک بپردازد. این برنامه مورد حمایت سیاستهایی خواهد بود که در برگیرنده استانداردهای تمامی گروه، در زمینه شناسایی مشتری هستند. سیاستها و رویه‌های مورد استفاده در سطح شعب یا موسسات وابسته می‌بایست با استانداردهای شناسایی مشتری در سطح گروه مزبور همخوانی داشته و از آنها پشتیبانی نمایند حتی در مواقعی که بنا به دلایل تجاری یا منطقه‌ای، سیاستها و رویه‌های مذکور با آنچه که متعلق به گروه است، مشابهتی نداشته باشند<sup>۲</sup>.

---

<sup>۱</sup> -Jurisdictions.

۲ - در این نوشتار، واژه "گروه" برای بانک یا بانکهایی که به یک سازمان تعلق دارند و نیز شعب و موسسات وابسته به بانکهای مزبور، به کار می‌رود. همچنین واژه "اداره مرکزی" به بانک مادر یا واحدی اطلاق می‌شود که در آن، مدیریت ریسک شناسایی مشتری به صورت حرفه‌ای به اجرا در می‌آید.

۴- مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری به معنای فرآیند متمرکزی است که برای هماهنگی و اشاعه سیاستها و رویه‌ها در تمامی گروه و نیز تمهیدات مناسب برای تبادل اطلاعات در درون آن ایجاد شده است. لازم است سیاستها و رویه‌ها به گونه‌ای تدوین شوند که نه تنها در انطباق کامل با تمامی قوانین و مقررات ذیربط باشند بلکه در سطحی گسترده‌تر، به شناسایی، نظارت و کاهش ریسکهای شهرت، عملیاتی، حقوقی و تمرکز بیانجامند. همانند روش مورد استفاده در خصوص ریسکهای یکپارچه اعتباری، بازار و عملیاتی؛ کنترل موثر ریسک یکپارچه شناسایی مشتری مستلزم آن است که بانکها فعالیتهای مدیریت ریسک خود را در تمامی گروه و بین دفتر مرکزی و تمامی شعب و موسسات وابسته هماهنگ نمایند.

۵- کمیته نظارت بانکی بال بر این امر آگاه است که اجرای موثر رویه‌های مربوط به شناسایی مشتری به صورت گروهی، از چالش زیادی نسبت به بسیاری از دیگر فرآیندهای مدیریت ریسک برخوردار است زیرا شناسایی مشتری در اکثر موارد به جای بخش داراییها، درگیر در سمت بدهی‌های ترازنامه است همانگونه که این امر در خصوص اقالام زیرخط ترازنامه نیز صادق است. برخی حوزه‌های قضایی برای حفظ اسرار شخصی مشتریان، همچنان بانکها را از نظر انتقال اسامی و مانده بدهی مشتریان محدود می‌کنند در حالی که اکنون کشورهای بسیار اندکی وجود دارند که در خصوص سمت داراییهای ترازنامه، محدودیتهای مشابهی را حفظ می‌نمایند. در اجرای نظارت کارآمد گروهی، رعایت این امر ضروری است که بانکها در ارسال اطلاعات راجع به داراییها و بدهی‌های زیر نظر خود - که از حفاظت قانونی مکفی نیز برخوردارند - به دفاتر مرکزی یا بانک مادر، از آزادی عمل برخوردار باشند. این امر در مورد شعب و موسسات وابسته نیز صادق است. شرایطی که ممکن است برای دستیابی به این امر لازم باشد در بندهای ۲۰ تا ۲۳ بیان شده است.



۶- حوزه‌های قضایی می‌بایست با فراهم ساختن چارچوب قانونی مناسبی که امکان تبادل برون‌مرزی اطلاعات را می‌دهد، مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری را تسهیل نمایند. لازم است نسبت به رفع آن دسته از محدودیت‌های قانونی که مانع از اجرای فرآیندهای مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری به صورت کارآمد می‌شوند، اقدام نمود.

#### فرآیند جامع برای مدیریت ریسک‌های شناسایی مشتری

۷- به منظور حصول اطمینان نسبت به این امر که تمامی جنبه‌های ریسک شناسایی مشتری، مورد توجه قرار گرفته به طوری که می‌توان آنها را به شکل مناسبی کاهش داد لازم است چهار عامل اساسی از یک برنامه موثر شناسایی مشتری را در درون مدیریت ریسک و رویه‌های کنترلی یک بانک گنجانید. از این رو، هدف هر بانک می‌بایست این باشد که مدیریت ریسک، خط‌مشی‌پذیرش مشتری، روش‌های شناسایی مشتری و فرآیند نظارت بر حسابها را به شکل مشابهی، در تمامی شعب و موسسات وابسته به خود در سراسر جهان به کار بندد. باید هر کوششی را که لازم است به انجام رساند تا اطمینان حاصل شود که ایجاد تغییرات در سیاستها و رویه‌های الزام‌آور محلی، به توان گروه بانکی برای کسب و بررسی اطلاعات آسیب نمی‌رساند. توانی که در انطباق با استانداردهای جامع شناسایی مشتری آن گروه می‌باشد. در این رابطه لازم است که بانکها از یک نظام تبادل اطلاعات قدرتمند در بین دفتر مرکزی و کلیه شعب و موسسات وابسته به خود برخوردار باشند. در مواقعی که حداقل الزامات شناسایی مشتری در کشورهای مبدا و مقصد با یکدیگر تفاوت دارند، واحدهای مستقر در حوزه قضایی کشور مقصد

می‌بایست استاندارد بالاتر را - نسبت به آنچه در هریک از آن دو کشور وجود دارد - به اجرا درآورند. همانگونه که در رهنمود ارائه شده در بند ۶۶ از مقاله شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها نیز به آن اشاره شده است.

### مدیریت ریسک

- ۸- برنامه‌های سراسری مدیریت ریسک شناسایی مشتری در گروه می‌بایست نظارت مناسب مدیریت، نظامها و کنترلهای، تفکیک وظایف، آموزش و سایر سیاستهای ذریبط را در برگیرد! لازم است برنامه مدیریت ریسک به شیوه‌ای فراگیر، اجرا شود. باید مسئولیتها را در بانک به صورت شفاف تعیین نمود تا بدینوسیله اطمینان حاصل شود که سیاستها و رویه‌های بانک در زمینه مدیریت ریسک، به شیوه موثری مدیریت شده و در انطباق با استانداردهای جامع بانک برای شناسایی هویت مشتریان، نظارت مستمر بر حسابها، نقل و انتقالات آنها و نیز تبادل اطلاعات ذریبط هستند.
- ۹- کارکنان بخش تطبیق، حسابرسی داخلی و یا حساب‌رسان خارجی بانکها می‌بایست میزان پایبندی به تمامی جوانب استانداردهای گروه خود را - در زمینه شناسایی مشتری - ارزیابی نمایند. این امر شامل ارزیابی میزان اثر بخشی وظایف متمرکز شناسایی مشتری و الزامات مربوط به تبادل اطلاعات با دیگر اعضای گروه و ارائه پاسخ به سوالات واصله از دفتر مرکزی است. لازم است آن تعداد از گروههای بانکی که در سطح جهانی به فعالیت اشتغال دارند هم دارای یک حوزه حسابرسی داخلی بوده و هم

---

۱- به بند ۵۵ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

بخشی را برای تطبیق عملکرد جهانی داشته باشند زیرا برای نظارت بر شیوه به کارگیری استانداردهای جامع شناسایی مشتری و سیاستها و رویه‌های حمایتی ذریبط از سوی بانکها (از جمله اثربخشی رویه‌های تبادل اطلاعات در درون گروه بانکی مزبور) در نظر گرفتن این موارد بسیار مهم بوده و در برخی شرایط، تنها ساز و کار موجود در این زمینه می‌باشد.

### سیاست پذیرش و تعیین هویت مشتریان

۱۰- یک بانک می‌بایست سیاستها و رویه‌های شفاف‌تری را برای پذیرش مشتری تدوین نماید. این امر شامل ارائه رهنمود راجع به انواع مشتریانی است که احتمال می‌رود ریسکی بیش از حد معمول را برای بانک ایجاد نمایند<sup>۱</sup>. این موضوع بررسی مدیریتی چنین مشتریان بالقوه‌ای را به هنگام ضرورت در بر می‌گیرد.

۱۱- همچنین برای تأیید هویت مشتریان جدید، لازم است که هر بانک نسبت به استقرار رویه نظام‌مندی که مبتنی بر ریسک باشد، اقدام نماید<sup>۲</sup>. بانک باید به تدوین استانداردهایی بپردازد که مشخص می‌نمایند برای تعیین هویت مشتری به شکلی جامع، به دریافت و نگهداری چه گزارش‌هایی نیاز است. این امر شامل الزامات پیشرفته‌ای است که مربوط به شناسایی دقیق مشتریان پر ریسک می‌شود.

۱۲- یک بانک باید اطلاعات مناسبی را راجع به تعیین هویت مشتریان بدست آورده و آنها را به شکلی که براحتی قابل دسترسی باشند، نگهداری نماید تا مشتریان خود را به اندازه کافی شناسایی نموده<sup>۳</sup> و نیز

---

۱- به بند ۲۰ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

۲- به بند ۲۲ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

۳- الزامات مربوط به تعیین هویت مشتری را در پیوست مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" - منتشره از سوی کمیته بال (اکتبر سال ۲۰۰۱ میلادی) - تحت عنوان "راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری" ملاحظه نمایید.

نیازهای گزارش‌دهی محلی را تامین نمایند. برای نیل به اهداف مربوط به تبادل اطلاعات بین دفتر مرکزی، شعب و موسسات وابسته به گروه بانکی مزبور، اطلاعات ذیربط باید قابل دسترسی باشند. هر واحد از گروه بانکی باید در وضعیتی باشد که بتواند حداقل استانداردهای مربوط به تعیین هویت مشتریان و شیوه دسترسی به آنها را - که از سوی دفتر مرکزی به اجرا گذاشته می‌شود - رعایت نماید.

۱۳- لازم است که استانداردهای مربوط به پذیرش مشتری، تعیین هویت و نگهداری سوابق مشتری در انطباق با سیاستها و رویه‌ها و در تمامی سازمان به اجرا در آیند. استانداردهایی که در آنها تعدیلات لازم جهت ملحوظ داشتن تفاوت‌های مربوط به ریسک - برحسب زمینه کاری خاص یا حوزه‌های جغرافیایی عملیات - در نظر گرفته شده باشد. علاوه بر این، مشخص است که برای گردآوری و نگهداری اطلاعات در حوزه‌های قضایی متفاوت، ممکن است به روشهای مختلفی نیاز باشد. روشهایی که در انطباق با الزامات نظارتی محلی یا عوامل نسبی ریسک باشند.

### نظارت بر حسابها و مبادلات

۱۴- برای بررسی ریسکهای بالاتر، اتخاذ رویکردی سازمان یافته برای نظارت بر گردش حساب مشتریان در تمامی گروه، عاملی ضروری به حساب می‌آید؛ قطع نظر از این که حسابهای مزبور به اقلام بالا یا زیرخط ترازنامه تعلق دارند، مربوط به داراییها بوده و یا یک قلم اعتباری به حساب می‌آیند<sup>۱</sup>. برای نظارت بر گردش حساب مشتریان لازم است که بانکها دارای استانداردهایی باشند

---

۱- به بند ۱۶ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

تا به وسیله آنها مبادلات بالقوه مشکوک را زیر نظر داشته باشند. استانداردهایی که از طریق سیاستها و رویه‌های حمایتی در تمامی شعب و موسسات وابسته و در سراسر دنیا به اجرا گذاشته می‌شوند. این استانداردها می‌بایست مبتنی بر ریسک بوده و نیاز به نظارت بر فعالیتهای عمده حساب مشتریان را در داخل و خارج از کشور مورد تاکید قرار دهند.

۱۵- هر واحد باید اطلاعات مربوط به حسابهای خود و مبادلات آنها را نگهداری و نظارت نماید. این نظارت محلی باید توسط یک فرآیند قدرتمند تبادل اطلاعات، بین دفتر مرکزی و شعب و موسسات وابسته به آن تکمیل گردد. فرآیندی که در مورد حسابها و گردش ارقام آن بوده و ممکن است بیانگر افزایش ریسک باشد.

۱۶- در سالهای اخیر، بسیاری از بانکها برای تامین اهداف مربوط به مدیریت ریسک داخلی یا کارایی، اقدام به تمرکز بر روی پایگاه داده‌ها و نظامهای پردازشی ویژه نموده‌اند. در این شرایط، بانکها باید نظارت محلی را از طریق نظارت بر مبادلات در سایت مرکزی، تکمیل نمایند. رویکرد مزبور این فرصت را برای بانکها فراهم می‌آورد که بر روی فعالیتهای مشکوکی که امکان مشاهده آنها از طریق سایت محلی وجود ندارد، نظارت نمایند.

### **تبادل اطلاعات در تمامی گروه بانکی**

۱۷- بانکها می‌بایست مسئولیت ایجاد هماهنگی برای تبادل اطلاعات در تمامی گروه را به شکلی متمرکز به اجرا درآورند. باید از شعب و موسسات وابسته خواسته شود که به طور فعالانه، اطلاعات مشتریان پر ریسک و فعالیتهای مربوط به مدیریت جامع ریسکهای شهرت و حقوقی را برای دفتر مرکزی و بانک مادر فراهم آورده و به موقع به درخواست آنها برای کسب اطلاعات مربوط به حساب مشتریان پاسخ دهند.

سیاستها و رویه‌های بانک باید شامل تشریح فرآیندی باشد که برای تحقیق پیرامون فعالیت‌های بالقوه مشکوک و گزارش آنها، می‌بایست دنبال شود.

۱۸- واحد مرکزی شناسایی مشتری در بانک باید به ارزیابی ریسک بالقوه‌ای بپردازد که به وسیله فعالیت گزارش شده از سوی شعب و موسسات وابسته مطرح شده است. نیز می‌بایست در مواقع مناسب، آن میزان از منابع عمده خود را که در سطح جهانی و به واسطه یک مشتری خاص در معرض ریسک قرار دارند، مورد ارزیابی قرار دهد.

برای پی بردن به این موضوع که آیا یک شخص خاص، در سایر شعب و موسسات وابسته نیز دارای حساب است و نیز به منظور ارزیابی ریسک‌های شهرت، حقوقی، تمرکز و عملیاتی در کل گروه؛ بانک مزبور می‌بایست دارای سیاستها و رویه‌های مشخصی باشد. همچنین برای ارائه شرحی تفصیلی از میزان افزایش حساب و نیز تحدید فعالیتها از جمله بستن حسابها به هنگام لزوم، بانک می‌بایست دارای رویه‌هایی باشد که ارتباطات حسابی را که به طور بالقوه مشکوک به نظر می‌رسد، در سطح جهانی تحت نظر داشته باشد.

علاوه بر این، بانکها و واحدهای محلی آنها می‌بایست پاسخگوی درخواست‌های واصله از مراجع قضایی خود، در رابطه با اطلاعات دارندگان حساب باشند. اطلاعاتی که مراجع مزبور در تلاش برای مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم به آن نیازمندند. دفتر مرکزی باید بتواند کلیه واحدها را ملزم نماید تا در میان سوابق خود، به جستجو و گزارش فهرست اشخاص و سازمانهایی بپردازند که مظنون به کمک و معاونت در تامین مالی تروریسم یا پولشویی هستند.

## نقش ناظر

۱۹- بازرسان می‌بایست صحت این موضوع را مورد بررسی قرار دهند که آیا برای شناسایی مشتری، کنترل‌های داخلی مناسبی ایجاد شده است و آیا بانکها در انطباق با مجموعه رهنمودهای بازرسی و نظارتی قرار دارند یا خیر. فرآیند نظارتی می‌بایست نه تنها بررسی سیاستها و رویه‌ها بلکه بررسی پرونده مشتریان و نمونه‌گیری از حسابها را نیز باید در بر گیرد<sup>۱</sup>.

۲۰- در بانکداری برون‌مرزی، لازم است که بازرسان کشور مبدأ<sup>۲</sup> به هنگام انجام بازرسی‌های حضوری خود، با هیچ مانعی روبرو نشوند. بازرسی‌هایی که به منظور تحقیق پیرامون میزان انطباق عملکرد یک شعبه یا موسسه وابسته با سیاستها و رویه‌های گروه در زمینه شناسایی مشتری انجام می‌پذیرد. چه بسا این امر مستلزم بررسی پرونده مشتریان و نمونه‌گیری از حسابها باشد. بازرسان کشور مبدأ می‌بایست تا آنجا که لازم است از دسترسی به اطلاعات مربوط به یکایک مشتریانی که از حساب آنها نمونه‌گیری شده، برخوردار باشند تا بدین‌وسیله امکان انجام ارزیابی مناسب از میزان به کارگیری استانداردهای شناسایی مشتری و سنجش عملکرد مدیریت ریسک فراهم شود. قوانین محلی حفظ اسرار، نباید در

---

۱- به بند ۶۱ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

۲- در آن دسته از کشورهایی که فرآیند بررسی توسط حساب‌برسان خارجی انجام می‌شود، این موضوع می‌بایست در خصوص حساب‌برسان مزبور نیز به اجرا درآید.

این زمینه مانع تراشی نمایند. در مورد شعب یا موسسات وابسته به گروههای بانکی بین‌المللی، مسئولیت نظارت بر میزان انطباق با مقررات محلی شناسایی مشتری، بر عهده بازرسی کشور میزبان است (این امر می‌تواند شامل ارزیابی میزان مناسب بودن روشهای مزبور باشد).

۲۱- به منظور ارزیابی یکپارچگی استانداردهای شناسایی مشتری و درجه‌پایبندی به آن، نقش حسابرسی از اهمیت خاصی برخوردار است. بازرسان کشور مبدأ می‌بایست اطمینان یابند که تعداد، منابع و رویه‌های مناسبی در این خصوص ایجاد شده است و آنها به مکاتبات اداری و گزارشهای مربوطه‌ای که توسط فرآیند حسابرسی تهیه شده‌اند، دسترسی کامل دارند.

۲۲- برای حصول اطمینان نسبت به این امر که اطلاعات مربوط به حساب افراد از همان آستانه رازداری سایر اطلاعات حاصله از فرآیند نظارتی برخوردار است، به تدابیر حفاظتی ویژه‌ای نیاز است. برای تسهیل تبادل اطلاعات، ممکن است امضای یک سند همکاری دو جانبه بین بازرسان کشورهای مبدأ و مقصد، مفید واقع شود.

### مواع قانونی

۲۳- اگرچه در حوزه‌های قضایی اکثر کشورها، منافذ مناسبی وجود دارند که بانکها را قادر می‌سازند برای تامین اهداف مربوط به مدیریت ریسک، به تبادل اطلاعات با دفاتر مرکزی خود بپردازند لیکن برخی از کشورها دارای قوانین سختگیرانه‌ای در زمینه حفاظت از اطلاعات یا حفظ اسرار بانکی هستند که از انتقال چنین اطلاعاتی جلوگیری نموده یا ممکن است همچون مانعی در این زمینه تعبیر شوند. در



چنین شرایطی، ممکن است واحدهای برون‌مرزی بانکها مایل باشند که در رابطه با انتقال اطلاعات مشتریان به دفاتر مرکزی خود، موضع محتاطانه‌ای را اتخاذ نمایند و این امر ممکن است با هدف شناسایی یکپارچه مشتری در تضاد باشد.

۲۴- برای تامین اهداف مدیریت ریسک شناسایی مشتری، ضروری است کلیه حوزه‌های قضایی که پذیرای بانکهای خارجی هستند چارچوب قانونی مناسبی را فراهم آورند که اجازه تبادل اطلاعات را با دفتر مرکزی، بانک مادر و بازرسان کشور مبدا می‌دهد. همچنین لازم است که برای انجام بازرسی‌های حضوری توسط حساب‌برسان، مدیران ریسک، کارکنان بخش تطبیق دفتر مرکزی یا بازرسان کشور مبدا، هیچ مانعی وجود نداشته و نیز هیچگونه محدودیتی که توان آنها را در دسترسی به کلیه گزارشهای واحد محلی - از جمله اسامی و مانده حساب مشتریان - محدود می‌سازد، در میان نباشد. لازم است این دسترسی برای شعب و موسسات وابسته، به طور یکسانی وجود داشته باشد. چنانچه ثابت شود موانع تبادل اطلاعات را نمی‌توان مرتفع نمود و هیچگونه ترتیبات رضایت‌بخش جایگزینی نیز وجود ندارد، بازرس کشور مبدا می‌بایست این موضوع را برای مراجع نظارتی کشور مقصد مشخص سازد که ممکن است بانک مزبور خودسرانه عمل نماید. نیز ممکن است بازرس کشور مبدا از آنها بخواهد که نسبت به توقف عملیات مورد بحث اقدام نمایند<sup>۱</sup>.

---

۱- به بند ۶۹ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

۲۵- در مواقعی که کارکنان دفتر مرکزی بانکها، امکان دسترسی به اطلاعات مشتریان محلی را می‌یابند، نباید برای ارسال این اطلاعات به دفتر مرکزی، با هیچ محدودیتی روبرو شوند. چنین اطلاعاتی می‌بایست تابع قوانین حاکم کشور مبداء در زمینه حفظ اطلاعات محرمانه و خصوصی اشخاص باشد.

۲۶- بنا بر آنچه گذشت، کمیته نظارت بانکی بال معتقد است که هیچ دلیل موجهی وجود ندارد که براساس آن، قوانین محلی بتوانند مانع از ارسال اطلاعات مشتری از یک موسسه وابسته یا شعبه بانک به دفتر مرکزی یا بانک مادر شوند. اطلاعاتی که هدف از ارسال آنها، تامین مقاصد مربوط به مدیریت ریسک می‌باشد. چنانچه قانون مزبور، افشاء اطلاعات برای "اشخاص ثالث" را محدود می‌نماید ضروری است که دفتر مرکزی یا بانک مادر، به صراحت از شمول تعریف شخص ثالث مستثنی شوند. در قلمرو آن گروه از حوزه‌های قضایی که از قوانین محدود کننده‌ای برخوردارند یا چنین برداشتی از قوانین آنها می‌شود، تاکید بر آن است که سیستم تبادل اطلاعات، به حذف هرگونه محدودیت موجود در این زمینه پرداخته و روزه‌های خاصی را برای ارسال اطلاعات فراهم آورد.

### **گروههای مالی مختلط**

۲۷- در حال حاضر، بسیاری از گروههای بانکی درگیر تجارت اوراق بهادار و صنعت بیمه هستند. شناسایی دقیق مشتری از سوی گروههای مالی مختلط، مباحثی را مطرح می‌نماید که امکان طرح آنها برای یک گروه بانکی واحد وجود ندارد. برای نظارت و تبادل اطلاعات در مورد مشتریان و گردش حساب آنها در تمامی گروه، لازم است گروههای مختلط از سیستمها و فرآیندهای مناسبی برخوردار بوده،

هشیاری خود را نسبت به مشتریانی که دریافت کننده خدمات مختلف آنها هستند، حفظ نمایند. بروز یک مورد مربوط به روابط مشتری در بخشی از گروه، ریسک شهرت تمامی گروه را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

۲۸- از آنجا که تغییر در ماهیت فعالیتها و الگوی روابط بین موسسات و مشتریان در هر بخش، لزوم ایجاد تغییرات در زمینه الزامات شناسایی مشتری در آن بخش را توجیه می نماید لازم است گروه بانکی مزبور به هنگام داد و ستد محصولات و خدمات با مشتریان بخشهای مختلف تجاری، از الزامات شناسایی مشتری مربوط به همان بخش استفاده نماید.

**ماخذ:**

**Consolidated KYC Risk Management, Basel Committee on Banking Supervision,  
October 2004.**

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.